

ОБИЧАЈИ СРБА ИЗ ЈУЖНОГ БАНАТА (ТРАДИЦИОНАЛНО, СТАРО, ОБНОВЉЕНО, НОВО)

Синтагмом „остаји остатака” темишварски Срби резигнирано објашњавају своје поријекло. Истом синтагмом може бити означен и обичајни живот српске заједнице у Румунији, који опстаје, траје, прилагођава се времену и околностима и симбол је специфичног заједништва и различитости, солидарности и посебности. Циљ је да се прегледним радом из изабране литературе, периодичних публикација и грађе излистају и саберу најупечатљивији облици обичајног живота (нпр. „срећни дани“, покладе, Врбица, Ускрс, Духови, Ђурђевдан, Спасовдан, Ивањдан, слава, литије итд.), који су живјели и преживјели углавном сажети и поједностављени. Магијско-религијски елементи се најчешће само назиру у овим обичајима, па је могуће разлучити традиционално и старо од обновљеног и новог. У раду треба да буду успостављене и паралеле са истим или сличним обичајима у Срба, претежно у јужној и источној Србији. Рад ће се позабавити и утицајем православне и католичке цркве на обичајни живот српске заједнице у Румунији, са посебним освртом и на карашевске обичаје, нарочито славу, Ђурђевдан и покладно вријеме. Прегледни рад *Обичаји Срба из јужног Баната (традиционално, старо, обновљено, ново)* у свом крајњем облику замишљен је као „хронолошка скица“ обичајног живота једног дијела Срба у Румунији са описима фолклорног контекста.

Кључне речи: Срби из јужног Баната, обичајни живот, традиционално, обновљено.

*Време гради, време разграђује –
– као обичај одржи се оно што постане
и у више нараштаја остане саставни
део људског живљења.
М. Н.*

Обичајни живот српске заједнице у Румунији опстаје, траје, прилагођава се времену и околностима и симбол је специфичног заједништва и различитости, солидарности и посебности. Најупечатљивији облици обичајног живота, нпр. „срећни дани“, Бадњи дан и Божић, покладе, највише „проштене”, Врбица, Ускрс и „кумачење”, Духови, Ђурђевдан, Спасовдан, Ивањдан, слава, литије итд.) живјели су и преживјели углавном сажети и поједностављени.

¹ kristina.mitic@filfak.ni.ac.rs

Магијско-религијски елементи се најчешће само називују у овим обичајима, па је могуће разлучити традиционално и старо од обновљеног и новог. Могуће је, такође, повући паралеле са истим или сличним, па и нешто измијењеним и потпуно другачијим, обичајима и вјеровањима у Срба, претежно у јужној и источној Србији. Утицај православне или католичке цркве на обичајни живот српске заједнице у Румунији негдје је био јаче, негдје слабије испољен, а посебно треба нагласити карашевске обичаје, нарочито „покладно вријеме” и Ђурђевдан, који их најбоље припајају матици.

Земљорадничко-сточарска производња, као и поштовање предака, у великој мјери су симболички заступљени у кругу божићних и новогодишњих обичаја и обреда [Павковић, 2010: 549–550]. Иако се много тога не практикује више, циклус православних празника дио је културног идентитета Срба у Румунији. Најчешће се информатори на терену сјећају обичаја који су се испољавали кроз заједничке поступке свих чланова породице² [Недељков, 2013: 162]. За Божић се с правом може рећи да је највише очувао религиозни карактер. Али се и код оних некада изразито религиозних обичаја и симбола (нпр. „посипање сламе”) заборавио њихов првобитни религиозни смисао. Данас се много тога обавља, иако се не зна шта је то некада значило, да би се очувао обичај или навика, јер „тако треба” пошто су и преци исто чинили. У Свињици нпр. на Бадњи дан се не сијеку бадњаци (церић или горун), већ ките јелку бомбонама и колачима [Перинац, 2013: 164–165]. На Бадње вече дјеца су колиндала. У румунским коледарским пјесмама, као и у српским, такође су уочљива два слоја: старији, пагански, у коме се изражавају жеље за плодност људи и стоке, и млађи, хришћански, настао под утицајем цркве и националне елите [Павковић, 2010: 555].

Покладни круг празника одликују несвакидашња, весела, па и разудана понашања (ласцивне пјесме, игре и гестови), бучне и маскиране поворке.

² Примјери контекста за Бадњи дан: *узмемо мало сламе, мало сена и донесе амове, смо имали коње, донесе амове, метнемо под астал, сламе се баца... И на астал се меће сламе. Па и џак се меће, ондак амови се метли под астал да имамо среће у марву...; А на Бадњи дан, е, ондак моји родитељи су бацали ораје Па су крстили лево, десно, крст на четир стране... на решето се метло орасе... на решето се метло клип кукуруза, јечма, зрње, орасе, јабуке...; Газда и газдарица узму жита, кукуруза, со тим су га посипали. То била кошарка од сламе или рогоза, деца су села доле, група од четир-пет, да им се нешто... Све што има газда у кућу да им буде добро...; На Бадњи дан ишли деца у српске куће, лупали на прозор, питали газду и газдарицу... коледаша [Недељков, 2013: 167]. Примјери контекста за Божић: *Божићни колач било уплетено, на средини ора и босиљак, босиљак се увије у мокру крпу кад се пече; чесница... од теглени кора, онда се посипа са орасима... пећке велике, тулузина се ложила... самлевени ораси, суво грожђе, смокве... Обга је била намазана са масираном машићу... за чесницу коре теглили на астал...; За Божић је било супа, кувано месо са сосовима, ондак печење, свињско, живинско, печење се залило црним вином; и кад се извадило из пећке онда се намазало медом здравље...; Со тим динаром се појила стока... и после код свиња, свиње често пути узеле сексер, али су га бациле...; С тим новчићем у ведре се мећало да се поје коњи, краве, овце [Недељков, 2013: 168].**

Ради се о светковинама паганског поријекла које се дешавају пред почетак Ускршњег поста. За вјернике, то је велика душевна и тјелесна припрема за дочек и прославу највећег хришћанског празника Ускрса [Павковић, 2010: 558]. Фашанге (маскиране поворке) данас служе за разоноду, весеље и надасве шалу или лакрдију [Крстић, 2002: 191]. Одржавају се почетком прољећа, крајем фебруара или почетком марта. У свом првобитном облику овај обичај симболизовао је препород природе у прољеће, побједу добра над злом и свјетлости над мраком. Недеља која претходи фашангама зове се проштенопокладна. Најчешће се покладно изводе сцене свадбе, тзв. Крстовдана и сахране. Лорфе или маске су врло разноврсне. Свако се може прерушити по сопственом нахођењу. Постоји вјеровање да се из сваке куће обавезно треба неко прерушити, јер ће иначе кућу задесити какво зло [Крстић, 1987: 180–183]. Покладни обичај у Карашевака „подразумевао је тзв. литургијско позориште, маскерације. То су били демонски обреди, карамболи, шале. Обредна поворка у Карашеву, данас много суженија и скромнија него у прошлости, саставни је део пролећног карневала, јер се смена година код старих Словена дешавала у пролеће, и односи се на агропасторалну активност и гајење домаћих животиња уопште. Обичај се разликује од села до села. Маске су назване генеричним именом мошуље (рум. мош је деда). Чербул или мошул, ратник са сабљом, у вези је са зоолошком и вегетацијском плодношћу” [Радан, 1999–2000: 86]. „Поворка се креће и обред се одвија уз посебну музичко-кореографску активност. Сврха читавог обреда садржана је у радњама везаним за имитативну магију којом се желела изазвати плодност нове вегетационе године, плодност стоке, и просперитет домаћинства у целини. Значење карневалског обреда јесте одбојно-апотропојског карактера са елементима култа предака”. Карашевци су, заправо, потомци првих Словена који су населили банатске просторе [Радан, 1999–2000: 87–88]. Распусно покладно расположење и понашање има катарктичку улогу и значај за регенерисање и реконструисање друштва јер ће последице краткотрајног периода распусности и привидног хаоса убрзо поново услиједити израњање обновљеног поретка, у пуном сјају, „ојачаног светковином” [Марјановић, 1999–2000: 93]. Особа под маском привремено и симболички излази из себе, напушта свој и преузима неки други идентитет, људски или животињски. [Павковић, 2010: 561]

Познато је из прошлости и љуљање омладине у прољеће, у вријеме месних и прошетних поклада [Крстић, 1987: 215], уочи којих су прављене љуљашке. У истраживањима ове појаве уочен је њен општељудски карактер и велика старина. Помиње се у старим митовима, *Старом завету* и у старом Риму у оквиру великих народних свечаности за плодност. Као пролећни обичај познато је свим јужнословенским народима. [Павковић, 2010: 560] Вријеме љуљања траје током читавог поста. Аграрном магијом у љуљању требало је да се подстакне раст биља (посебно лана и конопље). [Павковић, 2010: 561]

Још неки календарски обичаји и вјеровања сачувани су у фрагменти-ма. Циклус прољећних обичаја почиње послје поклада и подразумејева култ природе, култ биља и утицај на плодност стоке [Костић, 1971: 79]. На Св. Лазара (субота пред Цвијети) српска села румунског Баната имају обичај Врбице, као и у читавој Србији. То је стари словенски обичај којим се жељела пренијети магијска снага младог биља на људе. Ускрс се понегдје зове Великден, као у источној Србији и Македонији [Костић, 1971: 80]. „У обичајима о Ускрсу пажњу привлачи певање песама које су познате и у другим крајевима. Међу њима је и архаична песма Паун пасе, трава расте” [Влаховић, 1999–2000: 80], чијим би трагом ваљало поћи. Код Карашевака комкање на Ускрс прије подне подразумејева хљеб од бијелог брашна, тзв. комкарицу са удубљењем на средини у коју се стављало исјецкано суво свињско срце, кувани језик, kobасица, сланина, маца од врбовог прута, кувано ускршње јаје, први цвијет који је у пољу процвјетао, цвијет од дријена и коприва. Домаћин је доносио бусен пречника људског стопала и на њега полагао новчиће, па стављао иза врата. Кад се окупе укућани, домаћин је бусен стављао насред собе, обилазио с комкарицом трипут у правцу сунца, па се окретао ка сунцу и молио Богу да може „умаћи ономе од чега бежи, да стигне оно за чиме потрчи, што је замрсио да може одмрсити и сл.” [уп. Недељковић, 1990: 119] За домаћином по старјешинству понављају сви укућани исте радње, ножем узимају смјесу и сједају за сто. Овакво причешћивање познато је и у источној Србији. Срби из јужног Баната вјерују у срећне дане: понедељак³, сриједа⁴, субота⁵” [Влаховић, 1999–2000: 80]. Јеремијевдан је нерадни јер се „тако штите виногради од слане” [Крстић, 2002: 164]. Педесетница, Духови, Тројице или Дови, различити су називи истог празника. Црква је учинила да тај празник живи и даље, али додајући му симболе свога учења, иако су се сачували и пагански елементи: одлазак у поље, кићење кућа зеленилом, најчешће ораховим лишћем у клисурским и пољадијским селима [Крстић, 2002: 167]. Помена краљица, које су као обредна поворка обилазиле село на овај празник у Србији, у Срба из Румуније нема. За Духове⁶ се носи литија за кишу и код Срба и код Румуна [Павковић, 2010: 568]. Клисурска села од обредних поворки памте до доле, које су најчешће биле Циганке [Крстић, 1987: 167]. Овај окационални балкански обред имао је све елементе и особине и у Срба из Румуније, али је давно заборављен. „На Ивањдан се брало цвеће јаркожуте боје” [Крстић, 2002: 180], тзв. ивањско

³ *Батлија*, када се најрадије започиње сваки важнији посао [Недељковић, 1990: 186].

⁴ Дobar дан и срећан за почетак и окончање радова [Недељковић, 1990: 230].

⁵ Несрећан дан за почетак и свршетак послова [Недељковић, 1990: 235] у већини српских насебина.

⁶ „Кићење кућа зеленилом о Духовима у Војводини упражњавали су и Румуни у Банату” [Босић, 1996: 323].

цвијеће, што је симболизовало сунце у пуном сјају које на тај дан, вјеровало се, „трипут заигра”. Ивањдански вијенци стављани су дјеци под главу како би она по народном вјеровању мирно и безбједно спавала” [Крстић, 1987: 171]. Ивањдан је и у Срба из Румуније, дакле, биљобер. [Костић 1971: 82] Данас завјетине немају никакав религиозни карактер него су постале један од најзначајнијих сеоских традиционалних празника. То је данас нека врста завјета родном крају, свом завичају [Крстић, 1987: 170]. Литије се најчешће крећу на Ускрс и Спасовдан.

Софија Милорадовић је истраживала лексику која се везује за традиционални сеоски живот Срба у Белобрешки и Старој Молдави септембра 2007. и у раду из 2013. године истиче кумачање као „називље” смјештено у контекст, најшире узев, „обичаја чији је саставни део успостављање духовног сродства међу децом. Семиотизација и ритуализација су универзални механизми традиционалне народне културе. То ће се најкарактеристичније показати тамо где у својству првобитног, изворног моделираног објекта не иступа предмет спољашњег света већ читава практична животна и домаћинска делатност људи, која добија семиотичко осмишљавање и ритуализоване облике у складу с целокупним системом погледа на свет, митологијом, сликом света (породични, пољопривредни, календарски обреди и др.)” [Толстој, 1995. према Милорадовић, 2013: 128] „Моји саговорници у Белобрешки и Старој Молдави говорили су и о обичају успостављања нарочите врсте ритуалног или духовног сродства, познатог под именом кумачање. Женско дете орођено на овај начин са другим женским дететом именује се као кумача или кујка (забележено у Белобрешки), а мушко дете као поца. Обичај је познат од старине, али није се ни до данашњих дана избочио” [Милорадовић, 2013: 131]. Кумити се, сестримити се, братимити се или кумаче се, кумачаду, кумачају, поце се поцу други „понедеоник” по Ускрсу, „кумачни” или „кумачин”, сваке године, деца од треће године, врсници, једногодишњаци, до 11-12, или 12-13, па и прве године после удадбе или женидбе. Код куће у башти се одвија обред, а код Белобрешчана на реци, „на реку”, предвече, што овај чин на одређени начин приближава бројним религијско-обредним праксама у којима вода представља неизоставни елемент. Ручавала је само породица или је храна ношена на ријеку. Котур од врбе и колач за кумачање (плетен, и да има рупу), па се дјевојчице трипут обрну „и се пољубу” кроз те котуре, које су им држале мајке, изговарајући при томе следећи текст: „Ајд, кумача, да се кумачамо”, односно текст формуле којом се позива да се кумачење обави. Б. Сикимић, према раду С. Милорадовић, наводи да „мотив размене дара, јајета, забележен од стране Миле Босић у јужном Банату: „Дај кумача јаје,/ На кумача јаје”, није потврђен приликом њених новијих истраживања 2001. године. Размена дарова кроз колач, који се потом бацао на воћку, наравно у сврху њене плодности, јесте” [Милорадовић, 2013: 132]. „У Белобрешки сам забележила и то да се после даривања

деца окрену још једаред па се пољубе кроз котур, који потом мајке умоче у дунавску воду, па девојчице тим наквашеним венчићима ударе по глави уз жељу да порасту толике велике. Обичај пропраћен даривањем јаја бива добро позната симболичка радња, јаје остаје изразит симбол плодности, снаге рађања, снаге будућег живота”. [Толстој, 1995 према Милорадовић, 2013: 132]. Три јајета се размјењују, једно живо и два бојена у црвено или два, једно живо, друго бојено у црвено, специјално за ту прилику, а не преостало од Ускрса. Дарови су могли бити хаљиница, блуза, машна, која се раније носила као украс за главу, па и бомбоне. За прву годину се узима кошуљица, а касније се купује по договору, практикује се истоветно облачење као са близанима. Кумаче су постајале и преко Дунава, што је била посебна веза са земљом матицом. [Милорадовић 2013: 133] „Обичај кумачања је у Србији потврђен у два одвојена ареала, у влашким царанским селима околине Неготина и у етнички комплексном ареалу који обухвата југоисточни Банат и пожаревачко Подунавље”, закључује Б. Сикимић у истраживањима из 2001. године [према Милорадовић, 2013: 135]. Може се кумачање посматрати као календарски обред са општом семантиком благослова: одлазак учесника до воде, плетење вијенца који се кваси водом и кроз који се учесници обреда љубе, размјењивање поклона и јаја кроз вијенац, пуштање вијенца низ воду, бацање на родно дрво. [Босић, 1996: 277–281]. „Понедељак је вреднован позитивно, изразито је повољан за почетак многих важних послова, а кумачање има за циљ и успостављање што већег броја пријатељских веза” [Милорадовић, 2013: 136].

Слава се слави три дана у Срба из Румуније, тј. обиљежава се дан славе или празника, навечерје свеца и појутрица, и то без „славског жита” [Крстић, 2002: 111]. Карашевци на периферији српског етничког и језичког простора су сачували славу. Она се одржала захваљујући јаком „конзервативизму” Карашевака и, све до средине двадесетог века, ниском степену цивилизацијског, културног и економског развоја ове заједнице [Радан, 1999–2000: 94]. Највећи број дијалектолога сагласан је да говор Карашевака припада српском екавском језичком ареалу, а дивергентна мишљења тичу се само питања којег су они типа – косовско-ресавског или призренско-тимочког. Крсна слава која се у карашевским говорима назива славење, светил, светац јесте један од најзначајнијих сачуваних обреда [Радан, 1999–2000: 92]. Коришћење или одсуство појединих славских реквизита (као што је нпр. обред са колачем без свјештеника, као на Косову и у Старој Србији [Радан, 1999–2000: 94], представљају доказ да су Карашевци прослављали крсно име, име свеца заштитника куће и укућана, још у вријеме прије него што је Српска православна црква интервенисала регулишући у хришћанском духу славски обред, чије корјене треба свакако тражити у претхришћанском периоду. [Радан, 1999–2000: 93], „без обзира што је католичка црква стрпљиво, добро осмишљеном стратегијом, непрестано деловала у правцу

потискивања свих аутохтоних, старинских обичаја” [Радан, 1999–2000: 95]. Сматра се, дакле, а слава је један од вриједних доказа, да су Крашовани (Карашевци) потомци припадника најстаријег словенског слоја који је својевремено населио Дакију, тј. српско становништво које је у разним историјским периодима бјежало од насиља из јужне Србије. Карашевци поштују православни календар, славе крсно име, одржавају српске обичаје и вјеровања о Ђурђевдану све до новијег времена [Влаховић, 1999–2000: 75]⁷.

Скоро сви обичаји мало се разликују од обичаја у источној и јужној Србији. Циљ им је да утичу на плодност усјева и стоке, као и на благостање у кући [Костић, 1971: 73]. Ђурђевдан је „марвин дан”, посвећен стоци, посебно овцама. Карактеристично је да се распрострањење оваквих ђурђевданских обичаја у нас поклапа са територијалним распрострањењем установе бачија, која припада традицији прасловенског становништва на Балканском полуострву [Костић, 1971: 81]. Обичај на Ђурђевдан или и два дана послје био је да сви домаћини саставе своје овце и премјеравају млијеко. Тада праве гозбу и кољу јагње. Онај ко има највише млијека, постаје бач. Сличан обичај постоји и код Карашевака, само се назива смерљање и обавља се искључиво на Ђурђевдан [Костић, 1971: 82]. И други обичаји одликују се архаичношћу. Пада у очи обичај кукања-откукања у ђурђевданским обичајима, који постоји само код Карашевака. Ј. Ердељановић Крашоване (Карашеваке) ставља у ред најстаријег словенског становништва у Банату, који вјероватно имају везе са становништвом источне Србије [Костић, 1971: 85]. Ђурђевдан обиљежава крај зиме и почетак лета и обичаји везани за овај празник односе се на здравље укућана, плодност и млијечност стоке. Да буде здравља, рода и плода у дому и пољу, китиле су се куће рано ујутру зеленилом [Крстић, 1987: 168–169]. Пошто се Карашевци баве сточарством, углавном овчарством, разумљиво је да се посебна пажња посвећује прослављању Ђурђевдана, „што подразумева заједнички ручак код оваца на који долази цела породица, кађење тора тамјаном, све овце прелазе преко секире, наздрављање чутуром ракије, са здравицом: ’У име Божије и Светога Ђорђа, у здравље оваца, овчара и домаћина!’, заједничка мужа, стављање сребрног новчића у музлицу, обредно ломљење колача у тору... Две-три породице дају своје овце овчару на чување, он викне куку, а жене и девојке откуку (тзв. откукавање); кад овчар трећи пут викне куку, уз ломљење колача се одговара раскуку и приноси се, изливањем млека на траву, жртва Светом Ђорђу”. [Влаховић, 1999–2000: 80]

На просторима одвојеним од матице, Срби су изложени тихој и спонтаној „акултурацији” и самим тим „асимилацији”. Ипак, њихов „обичајни живот” чува не тако мали број специфичних културних елемената, и добар број њих је опстао захваљујући управо „акултурацији”, тј. ушливу страних елемената и особина. Српско становништво у Темишвару у првој половини прошлога вијека је

⁷ Уп. М. Н. Радан, Значај славе и још неких прослава са култним обележјем за одређивање етничког бића Карашевака. Сврљиг: *Етно-културолошки зборник*, књ. IV, стр. 105–110.

углавном било прва генерација „дошљака са села”, а у вријеме њиховог насељавања традиција је и на селу већ била увелико промијењена. Социјалистичко друштво послје Другог свјетског рата угасило је велики број обичаја и обреда. Са транзицијом дошло је до обнављања, нпр. литија на Светог Ђорђа, што је градска слава и важан културни догађај у Темишвару. Лист *Наша реч* богатим прилозима враћа старе обичаје на сцену, освјежава, обнавља и слави традицију. Често се пише о празнику Материца, „коринђашима”, прослави Врбице, богојављенским обредима, ивањданским вијенцима, фарбању јаја и сл. Слојевитост народне религије подразумијева магијско-религијски плурализам у Банату, који је добрим дијелом условљен и етничким плурализмом. У самом хришћанству у Банату постоји изразита слојевитост, односно плурализам у виду трију главних цркава (православна, католичка и евангелистичка) и чак неколико десетина тзв. малих вјерских заједница. Обнова вјерског живота и обичаја запажа се најизразитије од краја осамдесетих година прошлог вијека [Павковић, 2010: 547–548]. За поједине празнике била су везана различита вјеровања, изводили су се специфични обичаји, била су важна временска и мјесна одређења, били су обавезни неки поступци и предмети из свакодневног живота, а све то је имало за циљ да се обезбједи сигурна будућност друштвеној заједници, породици и сваком појединцу [Недељков, 2013: 163]. Календарским празницима се обиљежава тзв. „свето вријеме”, које снажно утиче на човјеково понашање. Народ чувајући своје обичаје, чува себе самог, како се мијења народ, тако се мијењају и обичаји, важно је да не нестају.

Литература

- Босић, 1996: М. Босић, *Годишњи обичаји Срба у Војводини*. Нови Сад: Музеј Војводине.
- Влаховић, 1999–2000: П. Влаховић, Крашовани – Карашевци, Прилог етничкој историји. Нови Сад: *Рад музеја Војводине*, 41–42, стр. 75–83.
- Костић, 1971: П. Костић, Годишњи обичаји у српским селима румунског Баната, у: *Зборник радова Етнографског института*, књ. 5. Београд, стр. 73–85.
- Крстић, 1987: Б. Ђ. Крстић, *Код Белог Брешка и око њега*. Букурешт: Издавачко предузеће Критерион.
- Крстић, 2002: Б. Ђ. Крстић, *Народни живот и обичаји Клисурсаца и Пољадијаца*. Темишвар: Савез Срба у Румунији.
- Марјановић, 1999–2000: М. Марјановић, Оаза Карашована и значај културне разноликости Балкана. Нови Сад: *Рад музеја Војводине*, 41–42, стр. 93.
- Милорадовић, 2013: С. Милорадовић, Прилог терминологији обичајног живота у Банатској Клисури, у: *Српско језичко наслеђе на мултикултурном простору Баната*. Темишвар, стр. 127–138.

- Недельков, 2013: Љ. Ј. Недельков, Културолошко истраживање лексике Срба у Румунији, у: *Српско језичко наслеђе на мултикултурном простору Баната*. Темишвар, стр. 159–174.
- Недельковић, 1990: М. Недельковић, *Годишњи обичаји у Срба*. Београд: Вук Караџић.
- Павковић, 2010: Н. Ф. Павковић, Слојеви народне религије у Банату, у: *Банат кроз векове*. Београд, стр. 545–584.
- Перинац, 2013: С. Перинац, Из живота помало заборављених речи (етимолошке белешке), у: *Српско језичко наслеђе на мултикултурном простору Баната*. Темишвар, стр. 175–180.
- Радан, 1998: М. Н. Радан, Значај славе и још неких прослава са културним обележјем за одређивање етничког бића Карашевака. Сврљиг: *Етно-културолошки зборник*, књ. IV, стр. 105–110.
- Радан, 1999–2000: М. Н. Radan, *Ћerbul ili mošulje (mošuli), karaševski pokladni običaj*. Нови Сад: *Рад музеја Војводине*, 41–42, стр. 75–83.
- Радан, Ускату, 2012: М. Н. Радан, М. Р. Ускату, Нови прилог карашевској крсној слави, у: *Темишварски зборник*, 6. Нови Сад, стр. 91–141.

Кристина Р. Митић

ТРАДИЦИИ СЕРБОВ В ЮЖНОМ БАНАТЕ (ТРАДИЦИОННОЕ, ДРЕВНЕЕ, ВОСТАНОВЛЕННОЕ, НОВОЕ)

Словосочетанием «остатки остатков» Тимишоарские сербы обречено объясняют свое происхождение. Этим же словосочетанием может быть обозначена и традиционная жизнь сербской общины в Румынии, которая выживает и продолжает существовать, приспосабливаясь к времени и обстоятельствам, и является символом специфического единства и разнообразия, солидарности и отличительности. Целью настоящей работы является анализ выбранной литературы, периодических изданий и другого материала, чтобы перечислить и собрать самые отчетливые формы традиционной жизни (напр. «счастливые дни», Масленичную неделю, Вербное Воскресенье, Пасху, День Святой Троицы, Юрьев день, Вознесение Господне, Рождество Иоанна Предтечи, день святого, престольный праздник и т.д.), которые сохранились и в основном практикуются в сокращенной или упрощенной форме. Магические и религиозные элементы чаще всего едва вырисовываются в этих традициях, и поэтому можно отличить традиционное и древнее от восстановленного и нового. В настоящей работе должны быть установлены и параллели с теми же или подобными традициями у сербов, в основном проживающих на территории южной и восточной Сербии. В работе будут рассмотрены и влияния пра-

вославной и католической церковь на традиционную жизнь сербской общины в Румынии, с особым акцентом на Карашевские традиции, особенно День Святого, Юрьев день и Масленичное время. Обзорная работа «Традиции сербов в Южном Банате (традиционное, древнее, восстановленное, новое)» в своей итоговой форме задумана как «хронологический очерк» традиционной жизни одной части сербов с описанием фольклорного контекста.

Ключевые слова: сербы в Южном Банате, традиционная жизнь, традиционное, восстановленное.